

1 Mezinárodní jednání o změně klimatu

1.1 Historické pozadí

První světová konference o klimatu vzala uznala tento problém za vážnou hrozbu v roce 1979. Toto shromáždění vědecké komunity se snažilo odpovědět na otázku, jak může změna klimatu ovlivnit další osudy lidstva. Výsledkem konference byla rezoluce vyzývající vlády jednotlivých států k minimalizaci lidských činností, jež mohou ovlivňovat klima a zpětně lidskou společnost. Navrhla také vytvoření Světového klimatického programu (World climate program – WCP) pod společnou patronací Světové meteorologické společnosti (World Meteorological Organization – WMO), Environmentálního programu OSN (UNEP) a Mezinárodní rady vědeckých odborů (ICSU).

Koncem 80. a začátkem 90. let se konala řada dalších mezivládních konferencí o změně klimatu. Spolu s nárůstem počtu a kvality vědeckých důkazů pomohly tyto konference rozšířit obecné povědomí o problému. Nejvýznamnějšími z těchto konferencí byly Konference ve Villachu (říjen 1985), Konference v Torontu (červen 1988), Konference v Ottawě (únor 1989), Haagská konference a deklaráce (březen 1989), Ministerská konference v Noordwijku (listopad 1989), Konference v Bergenu (Květen 1990) a konečně Druhá světová konference o klimatu (listopad 1990).

Mezivládní panel o změně klimatu (Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC) vydal svou první hodnotící zprávu v roce 1990. Tato instituce byla založena v roce 1988 společnými silami UNEP a WMO s cílem shromažďování a hodnocení veškerých vědeckých poznatků souvisejících se změnou klimatu a následně navrhnout odpovídající strategie k řešení problémů. Po usilovných výzkumech a ve spolupráci s dalšími vědeckými institucemi bylo součástí první hodnotící zprávy vědecké potvrzení dosavadních důkazů o změně klimatu. Bylo tak tedy poprvé oficiálně uznáno, že zemské klima se mění. Tento fakt měl významný efekt na politické elity a na veřejnost a stal se určitým základem pro budoucí jednání o Úmluvě o změně klimatu (Climate Change Convention).

V prosinci 1990 umožnilo Generální shromáždění OSN zahájení jednání o podobě úmluvy. Mezivládní vyjednávací komise pro Rámcovou úmluvu o změně klimatu (Framework

Convention on Climate Change) se od února 1991 do května 1992 sešla na pěti setkáních, kde připravovala podobu úmluvy pro nadcházející summit v Rio de Janeiru v červnu 1992.

Na tomto summitu byla tato Rámcová úmluva o změně klimatu (FCCC) podepsána 154 účastnickými státy a oficiálně vstoupila v platnost 21. března 1994 po ratifikaci jednotlivými vládami signatářů.

První Konference stran (Conference of the Parties – COP) se konala v Berlíně na přelomu března a dubna 1995. Delegáti 117 smluvních stran a 53 pozorovatelských států se shodli na nedostatečném omezení navrženém v původní Rámcové úmluvě a v tzv. Berlínském mandátu vyzvali k větším závazkům vyspělých států.

Druhá Konference stran (COP 2) se konala v červnu 1996 v Ženevě. Byla zde přijata tzv. Ministerská deklarace, která apelovala na smluvní státy, aby se do roku 1997 dohodli na konsensu ve věci závazného snížení emisí, a znovu připomněla zvyšující se riziko změny klimatu. Na pořadu jednání byla dále i Druhá hodnotící zpráva IPCC vypracovaná a zhodnocená více jak 2.000 vědci z celého světa. Brzy vešla ve známost především průlomovým tvrzením, že současné globální oteplování je přinejmenším zčásti způsobeno lidskou činností. Nicméně obsahem zprávy byly i další klíčová ustanovení, jako například strategie pro používání nízkorozpočtových nástrojů pro odvrácení hrozby změny klimatu.

1.2 Kjótský protokol (COP – 3)

V prosinci 1997 se v japonském Kjótu sešli zástupci 160 zemí celého světa za účelem vytvoření smluvního rámce dalšího postupu ve světovém úsilí o odvrácení hrozby změny klimatu. Výsledkem jejich snažení byl tzv. Kjótský protokol – mezinárodní dohoda, na jejímž základě by se v budoucnu měl budovat mechanismus redukce emisí skleníkových plynů.

Základní myšlenkou přijatou v rámci úmluv bylo vytvoření mezinárodního systému kvantitativních omezení s přidělením emisních limitů jednotlivým zemím s možností následného obchodování s přebytečnými kvótami (klasický systém volného obchodu s permity – kap.3.3). Tyto emisní limity byly uvaleny na ekonomicky vyspělé státy, jejichž seznam s konkrétními emisními cíli je uveden v příloze – Dodatek B Kjótského protokolu.

Vyspělé země mají za cíl snížit své emise šesti klíčových skleníkových plynů nejméně o 5% oproti základnímu roku 1990. Těchto 6 plynů je zahrnuto do tzv. „koše“, kde jsou redukce jednotlivých plynů transformovány do „ekvivalentů CO₂“ a následně sumarizovány do jednoho výsledného čísla.

Ekonomická efektivita systému dle Kjótského protokolu má být zajištěna 3 základními mechanismy:

1.2.1 VOLNÝ OBCHOD S PERMITY

Pokud vezmeme v úvahu rozdílné ekonomické podmínky jednotlivých zemí, je volný trh s permity mocným nástrojem ke snížení celkových světových nákladů k dosažení emisních cílů. Umožňuje jednotlivým národům splnit své závazky pomocí nákupu potřebných permitů od jiných subjektů, které jsou při procesu redukce efektivnější.

V rámci tohoto mechanismu bude každý účastnický stát zavázán k dodržování emisních cílů stanovených Kjótským protokolem. Na povolené množství emisí v cílovém období 2008 – 2012 obdrží povolenky – permity, jež vláda rozdělí mezi domácí subjekty na základě vlastních vzorců. Pokud tyto domácí subjekty nevyužijí přidělené permity k vypouštění emisí, mohou je následně prodat na trhu dalším zájemcům, kteří je potřebují k pokrytí svých vlastních emisí.

1.2.2 JOINT IMPLEMENTATION

Kjótský protokol specifikuje emisní cíle pro 38 industrializovaných zemí uvedených v Dodatku B, mezi něž patří i 11 zemí střední a východní Evropy. Mechanismus „Joint Implementation (JI)“ popsáný v článku 6 Protokolu umožňuje dosáhnout těchto emisních cílů vzájemnou spoluprací mezi těmito zeměmi. Z důvodu rozdílných nákladových podmínek mezi vyspělými státy je díky mechanismu JI umožněno jednotlivým zemím získávat za emisně-redukční investice v jiné zemi kredity, které odpovídajícím způsobem snižují vlastní emisní limit investujícího státu. Například Japonsko může vládními nebo soukromými emisně-redukčními investicemi v Rusku snížit svůj vlastní původně stanovený cíl.

Projekty podléhající režimu JI mohou být implementovány pouze mezi vyspělými státy s vlastními emisními závazky (tzn. mezi státy uvedenými v Dodatku B Kjótského protokolu).

Zatímco podle původních předpokladů v Kjótu nezačne obchod s permity dříve než v roce 2008, specifické projekty v pilotním programu JI již byly realizovány od roku 1995. Dvě třetiny těchto projektů byly uskutečněny v zemích střední a východní Evropy. Další projekty jsou stále nově implementovány, ale zatím nejsou registrovány sekretariátem UNFCCC. Mezi projekty podléhající režimu JI se mohou řadit i procesy zvyšující kapacitu absorberů skleníkových plynů, zejména tedy znovuzalesňování.

1.2.3 CDM

„Clean Development Mechanism (CDM)“ obsažený v článku 12 Kjótského protokolu se rozdííl od Mechanismu JI zabývá principy emisně-redukčních investic z vyspělých zemí do rozvojových zemí. Tento mechanismus jednak umožní vyspělým zemím dosáhnout větší ekonomické efektivity a jednak, což je velmi důležitým důvodem, zapojí do celého procesu rozvojové země.

CDM tedy umožní veřejným a privátním subjektům získávat díky projektům uskutečněným v rozvojových zemích kredity, které budou použity k ekvivalentnímu snížení původních emisních cílů.

Jako jedinému z navržených mechanismů věnuje Kjótský protokol projektu CDM větší pozornost. Protokol přiděluje systému CDM řídicí orgán – Výkonnou Radu a právně zakotvuje roli externích entit, které zajistí nezávislý dohled nad projekty v rámci CDM. Zároveň není v Protokolu stanoven žádný strop výše kreditů, po který může určitá země Dodatku I. offsetovat své vlastní závazky investicemi v rozvojových zemích. Teoreticky tak může realizovat celý svůj závazek pomocí projektů v rámci CDM.

1.2.4 ZÁVĚRY

Dle Kjótského protokolu musí být emisních cílů dosaženo v období 2008 – 2012, z něhož se jako výsledek vypočítají průměrné roční hodnoty. Snížení u třech nejsilnějších skleníkových plynů (CO₂, CH₄ a N₂O) bude měřeno oproti roku 1990 a tři zbývající plyny (HFCs, PFCs, SF₆) mohou být porovnány buď s rokem 1990 nebo 1995.

Konference stran (COP) bude sloužit i nadále jako místo setkání zástupců signatářů Kjótského protokolu. Účastníci Konference stran (COP), kteří nejsou signatáři Kjótského protokolu se mohou účastnit jednání jako pozorovatelé.

Protokol byl připraven k ratifikaci v období jednoho roku od 16. března 1998. Právně vstoupí v platnost 90 dní po okamžiku, kdy bude ratifikován nejméně 55 státy účastnicími se Konference stran (COP), které zároveň zahrnují vyspělé státy podílející se na emisích CO₂ v roce 1990 nejméně 55%.

1.3 COP 6.5 - Bonn

Kjótský protokol z roku 1997 stanovil širší rámec mezinárodního úsilí o odvrácení hrozby změny klimatu a stanovil základní myšlenky a principy, na jejichž základě by se mělo toto úsilí v budoucnu realizovat. Širší rámec Kjótského protokolu však postrádal detailnější popis praktické implikace jednotlivých článků systému, jež jsou pro praktické fungování systému nezbytné.

Smluvní strany měly v úmyslu tyto záležitosti projednat na kongresu COP 6 v Haagu, kde byly ovšem vzájemné rozpory zejména mezi EU a USA nad konkrétními kroky k dosažení stanovených cílů natolik rozdílné, že se účastnické strany nedokázaly v podstatě na ničem dohodnout. Proto byla na červen 2001 svolána nová konference do německého Bonnu.

Zde již zúčastnění zástupci 160 zemí dosáhli k překvapení mnoha pozorovatelů v hlavních sporných bodech poměrně úspěšné dohody.

Stručně by se daly výsledky Bonnských jednání shrnout do následujících 4 oblastí:

- Stanovení operativních pravidel pro systém obchodu s permity a pravidla dalších tržních nástrojů.
- Zapojení absorberů skleníkových plynů do tržního mechanismu, pravidla jejich kvantifikace.
- Mechanismus financování redukčních snah v rozvojových zemích.
- Způsob vymáhání přijatých závazků.

Jednání ovšem nebyla nikterak jednoduchá a pokroku dosáhla jen za cenu velkých ústupků ze strany EU. Podmínky Kjótského protokolu totiž stanovují, že jakákoli mezinárodní smlouva o omezení emisí skleníkových plynů musí být ratifikována nejméně 55 státy, jež jsou zároveň odpovědné za minimálně 55% celkového množství emisí vyspělých zemí. Spojené státy, které

již dříve oznámily vystoupení z rámce Kjótských dohod ovšem vzhledem ke svému enormnímu množství emisí představují tak výraznou část této kvóty, že požadavek 55 % emisí může být splněn pouze za současné smluvní účasti Japonska, Ruska a EU.

Evropská unie učinila v zájmu záchrany systému dle Kjótského protokolu podstatné ústupky, zejména v oblasti zahrnutí absorberů skleníkových plynů do budoucího mezinárodního mechanismu redukce emisí. Podle názoru EU i většiny zainteresované vědecké komunity se díky tomuto principu znatelně sníží výše skutečně dosažené redukce v zemích s velkým absorpčním potenciálem. Zde můžeme zařadit státy s rozsáhlými lesními porosty jako jsou Rusko, Kanada, Austrálie a Japonsko, souhrnně nazývané „deštníkovou skupinou (umbrella group)“, které zároveň tvoří 70% rozlohy území všech států zahrnutých do systému Kjótského protokolu.

Bonnská dohoda tak díky zakomponování absorberů do budoucího mechanismu rozdělila skupinu signatářů na jednostranné vítěze a poražené. Zejména Japonsko bylo při jednáních ve velmi silné pozici a lze říci, že z této pozice dokázalo vytěžit maximum. EU si totiž byla dobře vědoma, že bez této země je další fungování systému téměř nemožné a tak byla ze svých počátečních návrhů ochotna výrazně slevit.

Rozvojové země odjížděly z Bonnských jednání v mnohem lepším postavení než původně očekávaly. Rozvojovým zemím bylo přislíbena štědré financování procesu adaptace na klimatické změny, dosáhly úspěšné dohody v oblasti přesunu technologií a pomoci v programech trvale udržitelného rozvoje.

Bonn se ukázal také jako místo, které zasadilo další ránu diplomacii Spojených států, které se, jak je všeobecně známo, po prohlášení prezidenta Bushe z března 2001 stáhly z další aktivní účasti na budování systému dle zásad navržených v Kjótském protokolu. Jak již bylo naznačeno výše, USA jsou největšími světovými emitenty skleníkových plynů a z této pozice si jen málokdo dokázal představit fungující dohodu bez jejich účasti. Bonnská jednání však ukázala, že tyto předpoklady byly mylné.

EU sice v krátkém období ponese díky přijatým ústupkům největší ekonomická břemena procesu redukce, ovšem v delším horizontu může těžit z významně posílené diplomatické pozice a jisté změny v rovnováze sil se Spojenými státy. Je také možné, že současná izolace

USA na poli snah o redukci emisí skleníkových plynů nakonec tuto zemi přivede zpět k jednacímu stolu se zbytkem světa.

Započítání absorberů skleníkových plynů do mechanismu redukčního procesu také způsobí snížení původních emisních cílů Kjótského protokolu. Podle některých odhadů se bude dosažené snížení v cílovém roce 2012 pohybovat okolo 2% pod emisní úrovní roku 1990. Po této fázi by mělo přijít nové stanovení časového a emisního rámce procesu redukce, tentokrát již se spoluúčastí rozvojových zemí. Původní záměry z Kjóta z roku 1997 hovořily o více než dvojnásobném cílovém snížení – v průměru 5,2% redukce oproti roku 1990.

Výstižnou charakteristiku výsledků summitu podal belgický ministr energetiky, který jednání shrnul slovy: „Dávám přednost nedokonalé, ale přijaté dohodě před dohodou, která vůbec neexistuje“.

1.4 COP 7 – Marakéš

1.4.1 VÝCHOZÍ POZICE

V pořadí sedmá konference smluvních stran (COP7) se konala v říjnu 2001 v marocké metropoli Marakéši. Jejím cílem bylo finalizovat právně závazný text Bonnské úmluvy a převést strategické cíle do konkrétních procesních opatření.

Výsledkem jednání bylo ještě další rozředění původních emisních cílů Kjótského protokolu. Nicméně je třeba si uvědomit, že konference probíhala v době značně diplomaticky rozbouřené událostmi z 11. září 2001 a proto můžeme její přijetí považovat za částečný úspěch mezinárodního demokratického snažení o řešení environmentálních otázek.

Marakéšská jednání se stejně jako předchozí konference v Bonnu odehrávala pod taktovkou neúměrně silné vyjednávací pozice tzv. „Deštníkové skupiny“ (Japonska, Austrálie, Ruska a Kanady). Tyto země měly stejně jako v minulosti sílu veta nad dalšími osudem systému navrženého v Kjótu.

Stejně jako v Bonnu dokázaly tuto pozici patřičně využít a v nových kolech jednání získaly ještě větší emisní výhody. Zejména v oblasti absorberů a tvorbě pravidel k používání tržních nástrojů udělaly vše, aby jejich skutečné domácí emisní omezení byly stlačeny na

nejpříjemnější minimum. Tyto země byly v Marakéši hlavními politickými hráči, ovšem na druhou stranu nejednaly jako jednotný blok.

Zvláště Rusko přijelo ze zcela rozdílnou motivací od zbytku skupiny. Rusko má totiž enormní přebytek obchodovatelných permitů v důsledku drastického poklesu průmyslové výroby během 90. let. Proto bylo jeho hlavním záměrem co největší usnadnění prodeje těchto přebytečných permitů jiným zemím a zároveň minimalizace možnosti, že by mu bylo v budoucnu odepřeno právo k takovýmto prodejům v důsledku neplnění přijatých závazků. Rusko i přes jistá zlepšení nadále zůstává politicky poměrně nestabilní zemí a jak dokazují prozatímní zkušenosti, je jeho účast v rámci úmluvy poměrně riskantní záležitostí.

Záměry Japonska, Kanady a Austrálie se naproti tomu zdají mít širší strategický a politický smysl. K jejich pochopení je nutné uvažovat i s postoji jejich tichého společníka – Spojených států. Pokud na chvíli opomineme Japonsko, mají tři hlavní členové „Deštníkové skupiny“ – Austrálie, Kanada a USA společné dva ukazatele: velmi vysoké emise na obyvatele a pravicové vlády. Nehledě na aktivity Clintonovy administrativy, tyto země zaujímaly a zaujímají vyjednávací pozice odrážející jejich konstantní odpor k jakékoli regulaci domácího energetického sektoru mezinárodním společenstvím.

Naštěstí ovšem pravidla Kjótského protokolu stanovují, že ke vstupu smlouvy v platnost stačí hlasy zemí Dodatku 1 reprezentujících 55% celkového emisního množství z roku 1990. V praxi to znamená, že Austrálie a Kanada nemají rozhodující pozice, pokud smlouvu ratifikuje Japonsko. Přesto se ovšem koalice EU a dalších zemí snažila o souhlas všech tří zemí i za cenu bolestivých ústupků.

Vyjednávací pozice Japonska je komplexnější a složitější k porozumění. Ani jeho současná vláda, ani zástupci privátního sektoru nejsou nijak zvlášť pravicově založení – pokud hovoříme v klasických termínech moderního neoliberalismu.

Co víc – ve srovnání s jinými vyspělými ekonomikami má Japonsko nižší emise na obyvatele a celkově emisní náročnost výroby (CO₂/HDP). Proč tedy Japonsko vyvíjelo tak silný diplomatický tlak vedoucímu někdy až k samotnému ohrožení celého projektu? Zčásti se dá toto jednání vysvětlit jistou vnitřní byrokratickou strnulostí a odporem k mezinárodnímu vměšování, stejně jako špatným stavem japonské ekonomiky v posledních letech a tradičním

následováním americké zahraniční politiky. Je ovšem třeba zdůraznit, že hlavní roli zde hrála samotná struktura Kjótského protokolu. Protože Kjótské emisní cíle jsou proporcionálně odvozeny od stavu v roce 1990, je pro japonskou emisně efektivnější ekonomiku těžší těchto cílů dosáhnout než pro ekonomiky USA, Kanady a Austrálie, které mají v emisní efektivitě ještě značné rezervy.

1.4.2 PROGRAM JEDNÁNÍ

Jak již bylo nastíněno výše, Marakéšská jednání se nesla v duchu filosofie „umožnit zemím splnit svá emisní kritéria co nejjednodušeji a bez skutečných redukcí domácích emisí.“ Zejména po Bonnských a následně Marakéšských jednáních se tedy nabízí otázka – Je tato smlouva lepší než žádná smlouva, je lepší předstírat akci tam, kde žádná není?

Na otázku můžeme odpovědět: Není to sice dobrá smlouva, ale neexistuje důvod věřit, že bylo a bude možno dosáhnout lepší, pokud tu stávající zrušíme.

1.4.3 JEDNÁNÍ O DODRŽOVÁNÍ ZÁVAZKŮ

Jedno z nejobsáhlejších a nejbouřlivějších témat diskutovaných v Bonnu a Marakéši bylo, zda bude dodržování závazků vyplývajících ze smlouvy „právně závazné“, což je termín v mezinárodním právu poměrně nejasný. Bonnská konference odložila rozhodnutí o závazném dodržování závazků na první konferenci po ratifikaci Kjótského protokolu. Tento kritický článek systému se tak stane pravděpodobně první novelou protokolu. Velké rozpory se objevily mezi státy v otázce, jestli je nutná ratifikace článku o dodržování závazků před okamžikem, než mohou státy plně využívat tržní mechanismy systému. Naneštěstí se „Deštníkové skupině“ podařilo zamezit přijetí jasného ustanovení a tak je prozatím možné využívání všech dostupných tržních mechanismů jednotlivými státy i v případě nedodržování přijatých závazků. Tento fakt představuje vážnou hrozbu pro fungování celého projektu a je jedním ze závažných nedostatků, které ohrožují dosažení původních enviromentálních cílů.

1.4.4 ZAHRNUTÍ ABSORBÉRŮ SKLENÍKOVÝCH PLYNŮ DO RÁMCE SMLOUVY

Dalším ústupkem učiněným „Deštníkové skupině“ (včetně absentujících Spojených států) bylo umožnění započítávat domácí lesní porosty jako absorbéry skleníkových plynů, jež mohou být následně použity ke snížení redukčního cíle jednotlivých zemí.

Jelikož jsou lesy mírného pásma v současné době čistými absorberými uhlíku (obvykle díky kombinaci znovuzalesňování, hnojení CO₂, a depozici dusíku), zajistí jednotlivým zemím „volné permity“ i za lesnickou činnost, která nemá s problémem změny klimatu nic společného. Ve skutečnosti to byly Spojené státy, které na konferenci v Haagu požadovaly za své lesní hospodářství (které nebyla v žádném případě spojena s procesem dekarbonizace), aktiva za přibližně 300 megatun uhlíku ročně – což je zhruba 1/6 jejich současných ročních emisí. Bonnská konference následně stanovila pravidla stanovování základní situace, od kterých se odvíjel další výpočet aktiv za lesnickou činnost. Na základě těchto rovnic pak obdržely zdaleka nejvíce aktiv právě země „Deštníkové skupiny“ Rusko, Japonsko, Austrálie a Kanada.

Stále to však pro jisté země nebylo dost. Přes existující obrovský přebytek aktiv v podobě permitů na straně Ruska, tato země přišla na konferenci do Marakéše s požadavkem na zdvojnásobení kvóty za své lesy. Někteří účastníci konference se dokonce domnívali, že došlo ke špatné aplikaci výpočtových rovnic a že i při takovýchto číslech by Rusko mohlo žádat maximálně nárůst na 25 z dosavadních 17 megatun uhlíku za rok místo požadovaných 33 megatun. Na konci jednání však Rusko obdrželo 33 megatun, jak původně žádalo. Toto zvýšení kvóty pro zemi, která již tak má na svém kontě obrovský přebytek permitů, bylo aktem nejhlubšího cynismu k celému projektu.

Vyjednávači v Marakéši museli také řešit spory okolo veřejné účasti v CDM. Výsledná pravidla veřejné účasti v CDM jsou nakonec ještě mírnější než pravidla platná pro účast v projektech Světové banky, což rozhodně není dobrým znamením.

1.4.5 VIZE PRO BUDOUCÍ JEDNÁNÍ

Při popisu Marakéšských jednání tak můžeme nabýt pocitu, že neslyšíme žádné dobré zprávy.

Je pravdou, že již tak problémový Kjótský protokol se dalšími jednáními ještě více vzdaluje snu o reálně fungujícím systému pro odvrácení hrozby změny klimatu.

Hlavní hrozbou pro další jednání, která by se mohla pokusit o jistou nápravu, zůstává nebezpečný precedent, podle něhož udává směr jednání úzká skupina silných zemí, která svým způsobem vydírá další participanty pod pohrůžkou odstoupení od smlouvy.

Stále je tu však světlá stránka věci, která může být, doufejme, tou rozhodující. Změna klimatu je již všeobecně uznávána jako vážný celosvětový problém vyžadující mezinárodní koordinovanou spolupráci. Snad jen v USA jsou Kjótský protokol a návazná jednání považována za zbytečné, i když v poslední době i Bushova administrativa připouští, že je třeba na tomto poli jistých opatření.

Dále byl konsenzuálně přijat princip historické odpovědnosti (snad kromě USA a Austrálie). Vyspělé státy jsou odpovědné za způsobený problém a musí ho tedy začít seriózně řešit před tím, než budou rozvojové země ekonomicky schopny participovat.

Je jasné, že za spotřebu statků a služeb náročných na emise skleníkových plynů se bude více platit. V nejbližší době bude tedy nutné změnit náš pohled na výrobu a spotřebu energie a s tímto nevyhnutelným posunem cen počítat.

Koalice zemí EU/G77 společně s environmentálními nevládními organizacemi se staly hlavními zastánci nutnosti řešení problému a jsou také hlavními protagonisty systému dle Kjótského protokolu. Tato koalice je očividně slabá, jak dokázaly jednání v Bonnu a dále zejména v Marakéši. Přesto je ovšem schopna odolávat neustálým snahám Spojených států o zmaření projektu. Tato skupina podporující myšlenky trvale udržitelného rozvoje je do jisté míry i vnitřně narušována koalicemi řešícími jiné otázky mezinárodní politiky, ale i zde se situace pozvolna mění k lepšímu. Otázka změny klimatu bude i přes současný mezinárodní boj proti terorismu stále nabývat na důležitosti a bude klíčovým prvkem politiky trvale udržitelného rozvoje.

V následujících jednáních se pozornost účastníků zřejmě zaměří k dalšímu kritickému článku projektu – problém rozdělení břemen mezi vyspělý a rozvojový svět. Jednotlivé země a uskupení již začaly zaujímat vyjednávací pozice, které mohou leccos naznačit. Spojené státy daly jasně najevo, že bez závazných omezení v rozvojových zemích k žádné smlouvě nepřistoupí a i EU, nevládní organizace a rozvojové země si začínají připravovat tvrdé vyjednávací podmínky.

1.5 Postoj USA

V roce 1997, krátce poté, co viceprezident Al Gore podepsal Kjótský protokol o změnách klimatu, Senát Spojených států amerických tuto dohodu odmítl jednomyslným hlasováním

v poměru 95 : 0. O čtyři roky později rozpoutávají levicové a ekologické kruhy mediální bouři, založenou na tvrzení, že president George W. Bush zradil americký "závazek" naplnit Kjótský protokol. Je však třeba říci velmi jasně: nejen v Bushově administrativě, ale ani v americkém kongresu neexistují žádní zastánci kjótského protokolu - a president Bush tedy jedná v souladu s vůlí zákonodárského sboru Spojených států amerických.

Kritika se na hlavu presidenta Bushe snáší především z kruhů Evropské unie, komisařka EU pro životní prostředí paní Margot Wallstrom dokonce prohlásila, že Bushův postoj "vzbuzuje velké obavy".

Současnou ignoranci Kjótského protokolu Spojenými státy, jíž potvrdil prezident Bush označením Protokolu jako „fatálně chybného“ projektu, lze vysvětlit několika důvody.

Za prvé je to historicky a sociálně podložená preference ekonomických zájmů nad ekologickými. Angloamerická kultura je bezesporu více orientována na výkon, soutěživost a spotřebu než kultura evropská a na oblast životního prostředí neklade prioritní důraz.

Za druhé, emisní náročnost výroby vyjádřená poměrem CO₂/HDP je v ekonomice USA podstatně vyšší než je tomu např. v Evropské unii. Příčin je samozřejmě několik, mezi ty hlavní můžeme zařadit velké množství neodepsaného a relativně nového kapitálu vázaného ve výrobních faktorech produkujících vysoké množství emisí skleníkových plynů (zejména se jedná o uhelné elektrárny, jejichž doba odpisu je desítky let). Předčasné uzavření těchto kapacit z důvodu splnění Kjótských kritérií by znamenalo pro USA obrovské finanční náklady – některé odhady hovoří až o 4% HDP v roce 2010.

Dalším příčinou je velká závislost americké společnosti na automobilovém průmyslu. Tradičně jsou automobily v USA méně šetrné k životnímu prostředí než je tomu ve zbytku světa – zejména pokud se jedná o spotřebu paliv a z nich vznikajících emisí.

Za třetí je to podle mého soudu oprávněný odpor amerických představitelů k systému přijatému v Kjótském protokolu a následných jednáních. Tento systém má spoustu chyb, nicméně neúčast na konstruktivních jednání rozhodně nepřispěje k nalezení vhodného a fungujícího řešení.

Bushova administrativa se prozatím rozhodla jít vlastní cestou a zavádět domácí řešení. Navrhovaná opatření jsou však vesměs velmi vágní a opírají se zejména o investice do souvisejícího výzkumu a programy podporující dobrovolnou účast podniků v redukčních programech. Takováto opatření však k vážně míněnému záměru o snížení (nejen tedy zpomalení růstu) emisí nestačí. Ke skutečnému pokroku je třeba zavést princip povinné, nikoli dobrovolné účasti v programech a zapojit se do mezinárodní spolupráce na řešení problému.